

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

SPRIEDUMS

LATVIJAS REPUBLIKAS VĀRDĀ

Rīgā 2005. gada 4. janvārī

Lietā Nr. 2004-16-01

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētājs Aivars Endziņš, tiesneši Ilma Čepāne, Romāns Apsītis, Aija Branta, Juris Jelāgins un Gunārs Kūtris,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu, Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu, 17. panta pirmās daļas 9. punktu, 19.¹ un 28.¹ pantu,

pēc Administratīvās apgabaltiesas pieteikuma

rakstveida procesā 2004. gada 8. decembrī tiesas sēdē izskatīja lietu

„Par Administratīvā procesa likuma 124. panta pirmās daļas un otrās daļas par valsts nodevas samaksu administratīvo pārkāpumu lietās atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. pantam”.

Konstatējošā daļa

1. 1984. gada 7. decembrī Latvijas PSR Augstākā padome pieņēma likumu „Par Latvijas PSR administratīvo pārkāpumu kodeksa apstiprināšanu”.

Ar minētā likuma 1. pantu tika nolemts apstiprināt Latvijas PSR administratīvo pārkāpumu kodeksu un noteikt, ka kodekss stāsies spēkā 1985. gada 1. jūlijā. Latvijas PSR administratīvo pārkāpumu kodeksa 280. panta trešā daļa paredzēja, ka no personas, kas pārsūdzējusi lēmumu par administratīvā soda uzlikšanu, valsts nodeva netiek iekasēta. Minētā tiesību norma nav grozīta un arī pieteikuma iesniegšanas brīdī bija spēkā tās sākotnējā redakcijā.

1991. gada 29. augustā Latvijas Republikas Augstākā padome pieņēma lēmumu „Par Latvijas PSR likumdošanas aktu piemērošanu Latvijas Republikas teritorijā”. Šā lēmuma 1. punktā tika uzskaitīti kodeksi, kuru nosaukumos ietverts vārdu saīsinājums „PSR”. Savukārt lēmuma 2. punktā tika noteikts, ka līdz jaunu Latvijas Republikas kodeksu pieņemšanai visi Latvijas PSR kodeksi jāuzskata par Latvijas kodeksiem. Tādējādi kopš 1991. gada 29. augusta no Latvijas PSR administratīvo pārkāpumu kodeksa nosaukuma tika izņemts vārdu saīsinājums „PSR” un līdz ar to tā nosaukums bija „Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss” (turpmāk – LAPK).

2. 2001. gada 25. oktobrī Latvijas Republikas Saeima (turpmāk – Saeima) pieņēma Administratīvā procesa likumu (turpmāk – APL), kas stājās spēkā 2004. gada 1. februārī. Šā likuma 124. panta pirmā daļa noteic, ka par pieteikumu lietas ierosināšanai tiesā maksā valsts nodevu desmit latu apmērā, bet minētā panta otrā daļa noteic, ka par apelācijas sūdzību maksā valsts nodevu piecu latu apmērā (turpmāk – apstrīdētās normas).

3. Pieteikuma iesniedzējs – Administratīvā apgabaltiesa – norāda uz šādiem lietas faktiskajiem apstākļiem. Ogres novada pašvaldības policijas inspektors 2004. gada 14. janvārī sodījis Igoru Zvirbuli par automašīnas stāvēšanas noteikumu pārkāpumu saskaņā ar LAPK 122.¹ panta pirmo daļu ar naudas sodu piecu latu apmērā. Ar Ogres novada pašvaldības policijas priekšnieka 2004. gada 26. janvāra lēmumu noraidīts I. Zvirbuļa lūgums par

lēmuma administratīvā pārkāpuma lietā atcelšanu un minētā inspektora lēmums atstāts spēkā.

I.Zvirbuļa pieteikumu par Ogres novada pašvaldības policijas inspektora 2004. gada 14. janvāra lēmumu 2004. gada 16. februārī Administratīvās rajona tiesas tiesnese atstāja bez virzības, jo tam netika pievienots dokuments, kas apliecinātu valsts nodevas samaksu. Par Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2004. gada 16. februāra lēmumu I. Zvirbulis iesniedza blakus sūdzību, norādot, ka LAPK 280. panta trešā daļa neparedzot maksāt valsts nodevu administratīvo pārkāpumu lietās un uzskatāma par speciālo tiesību normu iepretim APL 124. panta pirmajai daļai.

Administratīvā apgabaltiesa 2004. gada 11. jūnija lēmumā I.Zvirbuļa blakus sūdzību noraidīja, vienlaikus atzīstot, ka lieta nosūtāma Satversmes tiesai.

4. Administratīvā apgabaltiesa, vadoties no Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvā departamenta (turpmāk – Senāts) lēmuma lietā SKA-100, secina, ka LAPK 280. panta trešās daļas noteikumi ir piemērojami vienīgi administratīvajā procesā iestādē, bet nav piemērojami administratīvajā procesā tiesā.

Administratīvā apgabaltiesa uzskata par nepamatotu un demokrātiskā sabiedrībā nepieļaujamu tādu kārtību, ka par pieteikuma iesniegšanu administratīvo pārkāpumu lietās ir jāmaksā valsts nodeva. Šāds priekšnoteikums pārkāpjot privātpersonas tiesības uz taisnīgu tiesu. Esot jāņem vērā, ka administratīvo pārkāpumu lietas atzīstamas par īpašām administratīvajām lietām, jo tajās pēc būtības tiek pārbaudīta krimināltiesiskai sankcijai pielīdzināma soda tiesiskums. Apstrīdētajās normās noteiktā prasība par valsts nodevas samaksu varot nepamatoti ierobežot privātpersonas iespējas vērsties administratīvajā tiesā.

Administratīvā apgabaltiesa uzsver, ka viens no APL pamatmērķiem saskaņā ar šā likuma 2. panta 2. punktu ir pakļaut neatkarīgas, objektīvas un kompetentas tiesu varas kontrolei izpildvaras darbības, kuras attiecas uz konkrētām publiski tiesiskām attiecībām starp valsti un privātpersonu. Tādējādi APL esot uzskatāms par vienu no galvenajiem cilvēktiesību īstenošanas, kā arī aizsardzības mehānismiem Latvijas Republikā. Visai apšaubāms esot tas, ka apstrīdētajās normās ietvertā prasība par valsts nodevas samaksu administratīvo pārkāpumu lietās padara minēto mehānismu efektīvāku.

Atbildot uz Satversmes tiesas uzdotajiem jautājumiem, Administratīvā apgabaltiesa norāda, ka līdz 2004. gada 15. oktobrim 44 administratīvo pārkāpumu lietas tika nosūtītas pirmās instances tiesai valsts nodevas samaksai. Tādējādi varot apgalvot, ka arī Administratīvajā rajona tiesā pastāv tāda prakse, ka visās lietās, arī administratīvo pārkāpumu lietās, par pieteikuma iesniegšanu tiek pieprasīta valsts nodevas samaksa. Savukārt Senāta lēmums lietā SKA-100 esot skatāms atsevišķi no lietas faktiskajiem apstākļiem, jo tajā ietverta APL 3. panta interpretācija attiecībā uz APL piemērošanas robežām iestādē, kā arī tiesā. Minētais lēmums neesot ieviesis pārmaiņas Administratīvās apgabaltiesas praksē.

5. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeima – atbildes rakstā nepiekrīt Administratīvās apgabaltiesas viedoklim un norāda, ka saskaņā ar Administratīvā procesa likuma spēkā stāšanās likuma (turpmāk – Spēkā stāšanās likums) 2. panta pirmo daļu APL regulējums neesot iecerēts kā izsmelošs, proti, citu likumu speciālajās tiesību normās varot tikt noteikts atšķirīgs tiesiskais regulējums. Saeima nepiekrīt Administratīvās apgabaltiesas viedoklim, ka administratīvajā procesā nevar piemērot speciālās normas, kas paredzētas citos likumos vai kodeksos.

Saeima uzskata, ka saskaņā ar APL 15. panta devīto daļu vecākā speciālā tiesību norma jāpiemēro tiktāl, ciktāl tās mērķis nav pretrunā ar jaunākās vispārējās tiesību normas mērķi. Lai gan Senāts lēmumā lietā SKA-

100 neesot atsaucies uz APL 15. panta devīto daļu, tomēr pēc būtības tieši šāda esot minētā lēmuma jēga. Interpretējot APL 15. panta devīto daļu kopsakarā ar APL 2. pantā noteiktajiem likuma pamatmērķiem, esot nepieciešams izvēlēties to tiesību normu, kas visefektīvāk nodrošinātu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92. panta pirmajā teikumā noteiktās personas tiesības uz taisnīgu tiesu. Saeima arī atzīmē, ka APL ietvertā tiesību norma varētu aizstāt vecāku tiesību normu tikai tad, ja APL tiesību norma garantētu indivīdam plašākas tiesības. Tomēr šajā gadījumā personai labvēlīgākā tiesību norma esot iekļauta LAPK un tā arī esot jāpiemēro.

Saeima norāda, ka pieteikums iesniegts, kamēr attiecībā uz administratīvo pārkāpumu lietām vēl pastāvot zināms pārejas periods. Spēkā stāšanās likuma 2. panta otrajā daļā ir noteikts, ka, sākot ar 2005. gada 1. martu, kārtību, kādā izskata administratīvo pārkāpumu lietas un izpilda lēmumus administratīvo pārkāpumu lietās, regulēs īpašs likums. Savukārt minētā likuma pārejas noteikumu 5. punkts noteic, ka Ministru kabinets līdz 2004. gada 1. jūnijam izstrādā un iesniedz Saeimā likumprojektu, kas regulē kārtību, kādā izskatāmas administratīvo pārkāpumu lietas un izpildāmi lēmumi administratīvo pārkāpumu lietās.

Tādējādi Saeima secina, ka šādā pārejas periodā administratīvo pārkāpumu lietās jāpiemēro LAPK 280. panta trešā daļa, nevis apstrīdētās normas, kas atbilstot Satversmes 92. pantam. Saeima arī lūdz Administratīvās apgabaltiesas pieteikumu atzīt par nepamatotu un noraidīt.

6. Senāts norāda, ka neviena blakus sūdzība saistībā ar valsts nodevas samaksu administratīvo pārkāpumu lietās tam nav iesniegta un tas netieši liecinot, ka pastāvošais regulējums nav bijis par šķērsli personas tiesību un tiesisko interešu aizstāvībai tiesā. Turklāt esot jāņem vērā, ka saskaņā ar APL 128. pantu tiesnesis, ievērojot personas mantisko stāvokli, var samazināt valsts nodevas apmēru. Šāds regulējums līdz minimumam samazinot personas tiesību iespējamo ierobežojumu.

Secinājumu daļa

7. No pieteikuma izriet, ka Satversmes tiesai tiek lūgts izvērtēt, vai apstrīdētās normas atbilst Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietvertajam taisnīgas tiesas jēdzienam.

7.1. Lai arī Satversme tieši neparedz gadījumus, kuros tiesības uz taisnīgu tiesu varētu ierobežot, tās tomēr nevar uzskatīt par absolūtām. Satversme atzīstama par vienotu veselumu, un tajā ietvertās normas tulkojamas sistēmiski (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2002. gada 22. oktobra sprieduma lietā Nr. 2002-04-03 secinājumu daļas 2. punktu un 2003. gada 27. jūnija sprieduma lietā Nr. 2003-04-01 secinājumu daļas 1. punkta 1. apakšpunktu*). Pieņemums, ka Satversmes 92. pantā paredzētajām katras konkrētas personas tiesībām vispār nevar noteikt ierobežojumus, nonāktu pretrunā gan ar Satversmē garantētajām citu personu pamattiesībām, gan arī citām Satversmes normām (*sk. Satversmes tiesas 2002. gada 26. novembra sprieduma lietā Nr. 2002-09-01 secinājumu daļas 1. punktu un 2003. gada 27. jūnija sprieduma lietā Nr. 2003-04-01 secinājumu daļas 1. punkta 1. apakšpunktu*).

7.2. Apstrīdētajās normās ir ietverta prasība maksāt valsts nodevu par pieteikuma iesniegšanu administratīvajā tiesā. Tādējādi noteiktais maksājums – valsts nodeva – netieši ierobežo vienu no taisnīgas tiesas elementiem, proti, personas pieeju tiesai.

8. Lai izvērtētu minētā ierobežojuma atbilstību Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietvertajam taisnīgas tiesas jēdzienam, nepieciešams konstatēt, vai šāds ierobežojums noteikts ar likumu, vai tam ir leģitīms mērķis un vai tas atbilst samērīguma principam.

8.1. Pieeja tiesai ir ierobežota ar apstrīdētajām normām – APL 124. panta pirmo un otro daļu.

Tādējādi ierobežojums ir noteikts ar likumu.

8.2. Apstrīdēto normu mērķis ir nodrošināt tiesu sistēmas efektivitāti – ne tikai mazināt nepamatotu pieteikumu vai apelācijas sūdzību iesniegšanas iespējamību, bet arī daļēji segt tiesu uzturēšanas izdevumus.

Tādējādi ierobežojumam ir leģitīms mērķis.

8.3. Ja ir leģitīms mērķis, tad nepieciešams izvērtēt, vai tiek nodrošināts līdzsvars starp tiesu efektīvas funkcionēšanas priekšnoteikumiem, no vienas puses, un personas pieeju tiesai, no otras puses. Lai lemtu par ierobežojuma samērīgumu, jāizvērtē, vai likumdevējs izvēlēties iespējami saudzīgākos līdzekļus, proti, vai mērķi nevar sasniegt ar pamattiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem.

8.4. Personas pieeja tiesai netieši var tikt ierobežota galvenokārt divējādi, pirmkārt, ar valsts noteiktiem maksājumiem, un, otrkārt, ar atlīdzību advokātiem vai citiem pārstāvjiem. Ministru kabinets, 2004. gada 24. augustā izdodot noteikumus Nr. 735 „Noteikumi par atlīdzības izmaksas kārtību un tās apmēru fiziskās personas pārstāvim administratīvajā lietā, kas adresātam ir sarežģīta”, ir paredzējis, ka sarežģītās administratīvajās lietās iestādē vai tiesā fiziskās personas pārstāvim tiek izmaksāta noteikta atlīdzība. Tādējādi minētie Ministru kabineta noteikumi vismaz sarežģītās administratīvajās lietās nodrošina bezmaksas juridiskās palīdzības sniegšanu fiziskajām personām.

8.5. Savukārt apstrīdēto normu prasības – maksāt desmit latus par pieteikuma iesniegšanu un piecus latus par apelācijas sūdzības iesniegšanu – paredz valsts noteiktus maksājumus, kas neapšaubāmi kalpo kā zināma veida barjera un netieši ierobežo personas pieeju tiesai.

Tomēr APL 128. panta trešā daļa atkarībā no fiziskās personas mantiskā stāvokļa piešķir tiesnesim zināmu rīcības brīvību, proti, ļauj samazināt valsts nodevas apmēru. Ar šāda regulējuma palīdzību likumdevējs ir nodrošinājis Satversmes 91. pantā noteiktā vienlīdzīguma principa ievērošanu un Satversmes 92. pantā ietvertās prasības pēc taisnīgas tiesas.

Bez tam APL 126. panta pirmajā daļā ir noteikts, ka gadījumos, kad pieteikums pilnībā vai daļēji apmierināts, tiesa piespriež no atbildētāja par labu pieteicējam viņa samaksāto valsts nodevu. Turklāt tiesai, pamatojoties uz APL 126. panta otro daļu, minētais jautājums jāizlemj neatkarīgi no tā, vai pieteicējs attiecīgu lūgumu ir izteicis.

Līdz ar to likumdevējs APL normās ir ietvēris vairākus līdzekļus, kas, piemērojot apstrīdētās normas, vienlaikus spēj nodrošināt saudzējošāku minētā ierobežojuma piemērošanu. Turklāt jāņem vērā, ka apstrīdētajās normās noteiktais valsts nodevas apmērs – desmit lati par pieteikuma iesniegšanu un pieci lati par apelācijas sūdzības iesniegšanu – ir salīdzinoši neliela summa, kas pieteicējam jāmaksā.

Tādējādi apstrīdētās normas atzīstamas par samērīgām un atbilstošām Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietvertajam taisnīgas tiesas jēdzienam.

9. Vienlaikus ar secinājumu, ka apstrīdētās normas ietver nepamatotu prasību maksāt valsts nodevu visās administratīvajās lietās, Administratīvā apgabaltiesa savā pieteikumā ir norādījusi arī uz LAPK 280. panta trešo daļu, kas atbrīvo pieteicēju no valsts nodevas samaksas administratīvo pārkāpumu lietās. Apstrīdētajās normās un LAPK 280. panta trešajā daļā ietverts pretējs tiesiskais regulējums. Līdz ar to šajā lietā pēc būtības neskaidrības ir saistītas ar apstrīdēto normu un LAPK 280. panta trešās daļas piemērošanu administratīvajā procesā tiesā **administratīvo pārkāpumu lietās**.

10. Pamatojoties uz APL 3. panta pirmo daļu, administratīvais process iestādē notiek saskaņā ar APL, ciktāl citu likumu speciālajās tiesību normās nav noteikts citādi. Savukārt APL 3. panta otrā daļa noteic, ka administratīvais process tiesā notiek saskaņā ar šo likumu. Tātad pastāv divi administratīvā

procesa veidi – administratīvais process iestādē un administratīvais process tiesā.

Iestādes pamatuzdevums administratīvajā procesā ir tai noteiktās kompetences ietvaros nodrošināt tiesību normu tiesisku, efektīvu un precīzu piemērošanu, objektīvi noskaidrot lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus, kā arī pieņemt tiem atbilstošāko (piemērotāko) lēmumu.

Savukārt tiesas pamatuzdevums administratīvajā procesā, vadoties no objektīvās izmeklēšanas principa, ir nodrošināt efektīvu tiesas kontroli pār izpildvaras veikto darbību (bezdarbības) tiesiskumu un lietderību. Plašākā nozīmē administratīvajā procesā tiesas uzdevums ir veikt izpildvarai piešķirto pilnvaru izmantošanas tiesiskuma (lietderības) kontroli. Turklāt izpildvara šā procesa ietvaros jāizprot nevis institucionāli, bet gan funkcionāli.

Ievērojot spēkā esošo tiesisko regulējumu, administratīvā tiesas procesa ietvaros tiek skatītas arī administratīvo pārkāpumu lietas. Šīs lietas var iedalīt divos veidos – tādas lietas, kuras izskata un kurās sodu uzliek iestāde, kā arī tādas lietas, kuras saskaņā ar LAPK 213. pantu izskata un kurās sodu uzliek rajona (pilsētas) tiesas tiesnesis.

11. No pieteikuma var secināt, ka administratīvās tiesas, pieprasot valsts nodevas samaksu administratīvo pārkāpumu lietās, vadās vienīgi no APL 3. panta otrās daļas un nepiemēro LAPK 280. panta trešo daļu. Kā iemesls šādai praksei tiek minēts Senāta lēmums lietā SKA-100. Vērtējot, vai tiesneša lēmums administratīvā pārkāpuma lietā jāpārsūdz APL vai LAPK noteiktajā termiņā, Senāts minētajā lēmumā secinājis, ka administratīvajā procesā tiesā ir piemērojams APL noteiktais garākais, tas ir, personai labvēlīgākais pārsūdzēšanas termiņš. Bez tam minētajā lēmumā tika secināts, ka „administratīvajai tiesai tiesas procesā jāvadās tikai no Administratīvā procesa likuma, neņemot vērā speciālajos likumos noteiktās atšķirīgās normas. Citiem vārdiem, Administratīvā procesa likums dod **izsmeltošu** administratīvā tiesas

procesa regulējumu, pilnībā aizstājot vecāko regulējumu” (*Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2004. gada 11. maija lēmuma lietā SKA-100 11. punkts, sk. lietas 55. lpp.*).

Tāpēc gadījumos, kad par pieteikuma iesniegšanu administratīvajā tiesā administratīvā pārkāpuma lietā nav samaksāta apstrīdētajās normās noteiktā valsts nodeva, tiek pieņemts lēmums par pieteikuma atstāšanu bez izskatīšanas. Šāda rīcība tiek pamatota ar APL 3. panta otro daļu, vienlaikus norādot, ka, lai arī APK 280. panta trešā daļa neparedz valsts nodevas samaksu administratīvo pārkāpumu lietās, valsts nodeva tomēr esot jāmaksā, jo apstrīdētās normas to paredzot (*sk. Administratīvās apgabaltiesas 2004. gada 24. maija lēmuma lietā Nr.AA 469-04 1. punktu, 2004. gada 24. maija lēmumu lietā Nr.AA 381-04 un 2004. gada 2. jūnija lēmuma lietā Nr.AA 415-04/3 3. punktu lietas 95., 124. un 125. lpp.*).

12. Līdz APL spēkā stāšanās brīdim administratīvo procesu iestādē regulēja Ministru kabineta 1995. gada 13. jūnija noteikumi Nr.154 „Administratīvo aktu procesa noteikumi”, bet administratīvais process tiesā notika saskaņā ar Civilprocesa likumu un dažām spēkā atstātām Latvijas Civilprocesa kodeksa nodaļām.

Savukārt administratīvo pārkāpumu lietu izskatīšanas kārtība tiesā tika regulēta gan ar LAPK normām, gan arī ar Latvijas Civilprocesa kodeksa 24. nodaļu „Sūdzību izskatīšana par institūciju un amatpersonu rīcību, kas saistīta ar administratīvo sodu uzlikšanu”. Stājoties spēkā APL, spēku zaudēja Latvijas Civilprocesa kodeksa tiesību normas. Tomēr LAPK netika atcelts un joprojām ir spēkā. Turklāt redzams, ka Saeima pēc APL spēkā stāšanās vairākkārt grozījusi LAPK, bet 280. panta trešā daļa nav grozīta.

Tādējādi no administratīvā procesa tiesā likumdevējs ir izdalījis īpašu tā veidu – procesu, kādā skata administratīvo pārkāpumu lietas.

13. Saskaņā ar Spēkā stāšanās likuma 2. panta pirmo daļu likumdevējs administratīvo pārkāpumu lietu izskatīšanai ir noteicis īpašu pārejas periodu. Šā panta pirmās daļas otrais teikums paredz, ka APL un minētā likuma tiesību normas piemērojamas tiktāl, ciktāl citu likumu speciālajās tiesību normās nav noteikta cita kārtība. Bez tam jāņem vērā arī Spēkā stāšanās likuma 2. panta otrā daļa, kas attiecībā uz administratīvo pārkāpumu lietām ievieš zināmu pārejas periodu līdz 2005. gada 1. martam.

Satversmes tiesa piekrīt Saeimas viedoklim, ka APL regulējums jau sākotnēji nav ticis iecerēts kā izsmelošs. Lai arī APL 3. panta otrajā daļā ir noteikts, ka administratīvais process tiesā notiek saskaņā ar šā likuma noteikumiem, šo normu nepieciešams interpretēt kopsakarā gan ar APL 15. panta devīto un desmito daļu un 102. panta otro daļu, gan ar Spēkā stāšanās likuma 2. panta pirmo, otro un trešo daļu.

Turklāt būtu nepamatoti, atsaucoties uz APL 3. panta otro daļu, uzskatīt, ka vienā normatīvajā aktā – APL – apkopotas visas procesuālās tiesību normas, kas piemērojamas administratīvajā procesā tiesā. Tā, piemēram, saskaņā ar likuma „Par sapulcēm, gājieniem un piketiem” 17. pantu pašvaldības amatpersonas noteiktos sapulču, gājienu vai piketu ierobežojumus vai atteikumus var pārsūdzēt administratīvajā rajona tiesā, kas lietu izskata triju dienu laikā APL noteiktajā kārtībā.

Arī likuma „Par uzņēmumu, iestāžu un organizāciju darbības apturēšanas kārtību” 11. panta otrajā daļā ir noteikts, ka šā likuma 1. un 10. pantā noteiktos rīkojumus (lēmumus) var pārsūdzēt administratīvajā rajona tiesā APL noteiktajā kārtībā, turklāt pieteikuma iesniegšana par rīkojuma (lēmuma) atcelšanu, atzīšanu par spēku zaudējušu vai spēkā neesošu neaptur tā darbību. Šajā gadījumā, pamatojoties uz minētā likuma 11. panta otro daļu un APL 185. panta otrās daļas 2. punktu, nav piemērojama APL 185. panta pirmā daļa, kas paredz, ka pieteikuma iesniegšana tiesā aptur pārsūdzētā administratīvā akta darbību no pieteikuma iesniegšanas dienas.

Tādējādi APL nav pilnībā iekļautas visas administratīvo procesu tiesā regulējošās tiesību normas un tas nevar tikt uzskatīts par vienīgo administratīvā procesa tiesību normu avotu.

14. Administratīvā apgabaltiesa atsevišķās lietās ir secinājusi, ka, izskatot administratīvo pārkāpumu lietas un noskaidrojot spēkā esošo administratīvā procesa tiesību normu, tiesai jāņem vērā, ka administratīvo pārkāpumu lietās var būt piemērojamas arī LAPK normas, kas nosaka lietvedības kārtību administratīvo pārkāpumu lietās (*sk. Administratīvās apgabaltiesas 2004. gada 24. novembra lēmuma lietā Nr. AA1025-04/4 7. punktu lietas 110. lpp.*). Bez tam likumā noteiktajā pārejas periodā administratīvo tiesu uzdevums esot nodrošināt personas pamattiesību ievērošanu konkrētajās publiski tiesiskajās attiecībās starp personu un valsti, kas izriet no administratīvā pārkāpuma izdarīšanas fakta (*sk. Administratīvās apgabaltiesas 2004. gada 14. septembra lēmuma lietā Nr. AA872-04/5 7. punktu lietas 98. un 99. lpp.*).

Līdz ar to Administratīvā apgabaltiesa atsevišķos lēmumos piemēro Senāta lēmumā lietā SKA-100 secināto un pieprasa valsts nodevas samaksu administratīvo pārkāpumu lietās. Taču citos gadījumos, lemjot par atsevišķu LAPK ietvertu normu piemērojamību, piemēram, jautājumos par personas pienākumu ievērot lēmuma ārpustiesas apstrīdēšanas kārtību vai tiesas pienākumu sastādīt pilnu sprieduma tekstu, tiesa ņem vērā APL 15. panta devītajā un desmitajā daļā ietvertās kolīziju normas arī tad, ja tās nosaka citādu kārtību nekā APL ietvertās tiesību normas.

15. Kā jau iepriekš šā sprieduma 7. un 8. punktā tika norādīts, valsts nodeva ir atzīstama par leģitīmu veidu, kādā, ievērojot samērīguma principu, pieļaujams ierobežot personas pieeju tiesai.

Taču šādam ierobežojumam jābūt noteiktam ar likumu. Attiecībā uz valsts nodevas samaksu administratīvo pārkāpumu lietās nevar uzskatīt, ka šis ierobežojums noteikts ar likumu. Tas radies tikai tiesu veiktās tiesību normu interpretācijas (piemērošanas) rezultātā. Ir jāņem vērā, ka tāds tiesību normu interpretācijas (piemērošanas) rezultāts, kas noved pie Satversmes 92. panta pirmajā teikumā noteikto personas pamattiesību nepamatotas samazināšanas vai ierobežošanas, atzīstams par nepieņemamu. Izvēloties piemērojamo tiesību normu, priekšroka dodama tādai normai, kas spēj garantēt attiecīgo pamattiesību augstāku aizsardzības (nodrošināšanas) pakāpi.

Augstākas instances tiesas nolēmums nav ārējais normatīvais akts. Tiesnesim augstākas instances tiesas nolēmums citā lietā jāņem vērā tikai tiktāl, ciktāl tas ir pamatots, pārliecinošs un attiecināms uz konkrētās lietas faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem. Tomēr tiesnesim ir tiesības citā lietā šaubu gadījumā izvēlēties citādu, konkrētās lietas faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem atbilstošāku tiesību normas interpretācijas rezultātu. Ja minētā uzdevuma izpildes labad nepieciešams atkāpties no agrāk sniegtajām tiesu prakses atziņām, tad tiesnesis to ir tiesīgs darīt, taču tikai pienācīgi argumentējot savu viedokli (*sk. Satversmes tiesas 2003. gada 4. februāra sprieduma lietā Nr. 2002-06-01 2. punkta 4. apakšpunktu*).

Minētais secinājums izriet arī no Satversmes 83. panta, kas noteic, ka tiesneši ir neatkarīgi un tikai likumam padoti. Neatkarība šā panta izpratnē nozīmē tiesneša patstāvību nolēmumu pieņemšanā. Savukārt padotība likumam nozīmē, ka tiesnesim tiesību normu piemērošanas procesā ir jātiecas sasniegt pēc iespējas taisnīgāku un lietderīgāku rezultātu, kas atbilstu tiesību sistēmai kopumā.

Tādējādi par pamatotu atzīstams Administratīvās apgabaltiesas secinājums, ka prasība par valsts nodevas samaksu administratīvo pārkāpumu lietās pārkāpj personas tiesības uz taisnīgu tiesu. Šajās lietās tiesas pieejamība ir īpaši svarīga, jo tiek pārbaudīts tāda administratīvā akta tiesiskums, kas saistīts ar krimināltiesiskai sankcijai pielīdzināma soda piemērošanu. Prasība

par valsts nodevas samaksu var mazināt privātpersonas motivāciju griezties tiesā. Tas nav pieļaujams gadījumos, kad izpildvara īsteno sodīšanas funkciju.

16. Savukārt administratīvajam tiesas procesam kasācijas instancē ir publiski tiesisks raksturs, un tas ir vērsts uz tiesību normu vienveidīgas piemērošanas nodrošināšanu. Kasācijas instance izlemj principiālus administratīvā procesa normu interpretācijas jautājumus, bet tai nav tiesību darboties kā likumdevējam. Šādu viedokli ir izteicis arī Senāts (*sk. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2004. gada 9. novembra lēmuma lietā SKA–246 14. punktu lietas 121. un 122. lpp.*).

17. Satversmes tiesas pamatuzdevums nav izlemt to, kā katrā konkrētā gadījumā pareizi interpretējam vai piemērojam tiesību normas. Lai panāktu Satversmes 92. pantam atbilstošāko, taisnīgāko un lietderīgāko rezultātu, gan pieteikuma iesniedzējam – Administratīvajai apgabaltiesai, gan jebkuram citam administratīvās tiesas tiesnesim, pamatojoties uz APL 102. panta otro daļu, ir piešķirtas tiesības noteikt piemērojamo administratīvā procesa tiesību normu. Satversmei atbilstoša tiesību normu piemērošana ietver sevī pareizās tiesību normas atrašanu un atbilstošu interpretēšanu, intertemporālās un hierarhiskās piemērojamības izvērtēšanu, atbilstošās judikatūras izmantošanu, kā arī tiesību tālākveidošanu.

18. Satversmes tiesa vērš Saeimas uzmanību uz to, ka APL 3. panta otrās daļas redakcija rada maldinošu priekšstatu par citos normatīvajos aktos ietvertu tiesību normu piemērošanas aizliegumu administratīvajā procesā tiesā. Tādējādi būtu apsverams jautājums par minētās tiesību normas izteikšanu jaunā redakcijā.

Nolēmumu daļa

Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 30. – 32. pantu, Satversmes tiesa

nosprida:

Atzīt Administratīvā procesa likuma 124. panta pirmo un otro daļu par valsts nodevas samaksu administratīvo pārkāpumu lietās par atbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 92. pantam.

Spriedums ir galīgs un nepārsūdzams.

Spriedums stājas spēkā tā publicēšanas dienā.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs

Aivars Endziņš